

Halvårsrapport for utdanning vår 2025

Spesialutsending for utdanning Mads Gravås

Contents

Innledning og oppsummering.....	2
Europakommisjonens arbeid vår 2025	3
Forslag EUs langtidsbudsjett 2028-2034	3
Erasmus+ forslag til nytt program (2028-2034)	3
Midtveisvaluering Erasmus+ (2021-2027).....	4
Kompetanseunionen «Union of Skills» - i kontekst	4
Kompetanseunionen «Union of Skills»	7
Overordnet	7
Kompetanseunionen «Union of Skills» - oversikt.....	8
Mer om detaljert om Kompetanseunionen	9
Evalueringsav Det europeiske utdanningsområdet	14
Rådets arbeid vår 2025	17
Det polske formannskapet	17
Uformelt utdanningsministermøte om inkludering i utdanning.....	17
Rådskonklusjoner om inkluderende og elevfokusert læring i barnehage og skole	18
Rådsresolusjon om en «joint European degree label» og rådsanbefaling om et europeisk kvalitetssikrings- og godkjenningssystem i høyere utdanning.....	19
Politisk debatt om Kompetanseunionens rolle i å styrke Det Europeiske utdanningsområdet ...	20
Forventninger fremover	22
Dansk formannskap høst 2025.....	22
Rådskonklusjoner og rådsanbefalinger	22
Møter/konferanser.....	22
Trio Polen-Danmark-Kypros	23
Europakommisjonen	23

Innledning og oppsummering

Europa står fortsatt overfor et økende antall utfordringer innen områder som sikkerhet, forsvar, konkurranseevne, migrasjon, energi og klimatilpasning. Dette er geopolitiske og økonomiske endringer som krever et sterkt og fremtidsrettet svar. Med forslag til nytt langtidsbudsjett (2028-2034) ønsker Europakommisjonen mer fleksibilitet i hele budsjettet, slik at Europa kan handle raskt når omstendighetene endrer seg eller nye politiske prioriteringer oppstår.

Kompetanseunionen, lansert 5. mars 2025, er et av nøkkelinitiativene som von der Leyen II-kommisjonen lovte innen dets 100 første dager, og danner grunnlaget for Europakommisjonens arbeid i hele dets mandatperiode. Kompetanseunionen skal støtte utviklingen av EUs humankapital og styrke EUs konkurransekraft, og er et sentralt element i en rekke av Europakommisjonens initiativer som Konkurransesevnekompasset, EUs Beredskapsunionsstrategi, EUs strategi for det indre markedet og EUs strategi for oppstart og oppskalering.

Europakommisjonen la 16. juli frem forslag til nytt Erasmus+(EUs program for utdanning, opplæring, ungdom og idrett) for perioden 2028-2034. Det nye programmet beholder det sterke merkevarenavnet fra inneværende programperiode. Erasmus+ skal fortsatt dekke hele utdanningsløpet, inkludert barnehage, grunnskole, videregående opplæring (inkludert fag- og yrkesopplæring), høyere yrkesfaglig utdanning, høyere utdanning og voksnes læring, i tillegg til ungdom og idrett. Frivillighet for unge tas inn igjen i programmet ved at Det europeiske solidaritetskorpset innlemmes i Erasmus+.

Det nye programforslaget har en sterkere politisk innramming enn tidligere. Forslaget viser til flere av Kommisjonens meldinger, strategier og initiativ som Erasmus+ skal understøtte, hvorav Kompetanseunionen fremstår som det viktigste. Et styrket Erasmus+ omtales som selve ryggraden i Kompetanseunionen. Europakommisjonens nye forslag til Erasmus+ beskriver programmet som et verktøy for å håndtere utfordringene beskrevet i Kompetanseunionen.

Formannskapet Polen, Danmark og Kypros (som varer til 30. juni 2026) har et sterkt og sikkert Europa, et velstående og konkurransedyktig Europa, og et fritt og demokratisk Europa som felles prioriteringer. Det polske formannskapetets (våren 2025) overordnede prioritering har vært sikkerhet. Rådet vedtok under det polske formannskapet rådskonklusjoner om inkluderende og elevfokusert læring i barnehage og skole, rådsresolusjon om en «joint European degree label» og steg mot en felles europeisk grad innen høyere utdanning og en rådsanbefaling om et europeisk kvalitetssikrings- og godkjenningssystem i høyere utdanning. I tillegg hadde utdanningsministrene en politisk debatt om Kompetanseunionens rolle i å styrke Det europeiske utdanningsområdet.

Det danske formannskapetets (høst 2025) har to overordnede prioriteringer; et sikkert Europa, der ambisjonen er at Europa skal kunne forsvare seg selv innen 2030, og konkurransekraft . som går hånd i hånd med grønn omstilling. Det danske formannskapet planlegger en rådsresolusjon om revisjon av det strategiske rammeverket for Det europeiske utdanningsområdet frem til 2030, som vil omfatte styringsordning for Det europeiske utdanningsområdet og Kompetanseunionen. Med det formannskapet begynner også arbeidet med Erasmus+ (2028-2034).

Denne halvårsrapporten tar for seg Europakommisjonen og Rådets arbeid våren 2025 og forventinger fremover.

Europakommisjonens arbeid vår 2025

Forslag EUs langtidsbudsjett 2028-2034

Europakommisjonen la 16. juli 2025 fram sitt forslag til nytt langtidsbudsjett¹ («Multiannual Financial Framework “MMF”») for 2028-2034. Totale utgifter innenfor det ordinære langtidsbudsjettet utgjør 1 763,1 mrd. euro (målt i 2025-priser) akkumulert over årene 2028-2034². Utgiftsrammen anslås å utgjøre 1,26 prosent av medlemslandenes BNI. Til sammenlikning anslås utgiftsrammen for innværende langtidsbudsjett (årene 2021-2027) å utgjøre 1,1 prosent av BNI.

Med forslag til nytt langtidsbudsjett ønsker Europakommisjonen mer fleksibilitet i hele budsjettet, slik at Europa kan handle raskt når omstendighetene endrer seg eller nye politiske prioriteringer oppstår. Budsjettet skal bli enklere og ha mer harmoniserte finansieringsprogrammer, slik at borgere og bedrifter lettere kan finne og få tilgang til støtte. Langtidsbudsjettet fremstilles også som et kraftig løft for konkurranseevnen, for å sikre forsyningskjeder, skalere opp innovasjon og lede det globale kappløpet om ren og smart teknologi.

Budsjettet fordeles på fire hovedkategorier. Disse er:

- a) Økonomisk, sosial og territoriell samhørighet, landbruk, velstand og sikkerhet i landlige og maritime områder (*«Economic, social and territorial cohesion, agriculture, rural and maritime prosperity and security»*), hvor størstedelen avsettes til nasjonale og regionale partnerskapsprogram (NRP).
- b) Konkurranseevne, velstand og sikkerhet (*«Competitiveness, prosperity and security»*). Her inngår bl.a. et nytt konkurranseevnefond, Horizon Europe, og Erasmus+.
- c) Det globale Europa (*«Global Europe»*).
- d) Administrasjon.

Erasmus+ forslag til nytt program (2028-2034)

Europakommisjonen la 16. juli fram forslag til nytt Erasmus+program (EUs program for utdanning, opplæring, ungdom og idrett) for perioden 2028-2034³. Det foreslåtte budsjettet er slik fremstilt av Europakommisjonen på 40,8 milliarder euro. Dette er en økning på om lag 50 prosent fra inneværende periode for Erasmus+ (26,2 milliarder euro) og Solidaritetskorpset (1 milliard euro). Det er ikke oppgitt noen fordeling av budsjettet mellom de enkelte sektorene, slik det er i dagens program. I framstillingen av budsjett forslaget for offentligheten har Europakommisjonen presentert budsjettforslaget i løpende priser. Dersom faste 2025-priser benyttes er forslaget til budsjett for Erasmus+ på 36,2 milliarder euro, en økning på om lag 34 prosent.

Det nye programmet beholder det sterke merkevarenavnet fra inneværende programperiode. Programmet skal fortsatt dekke hele utdanningsløpet, inkludert barnehage, grunnskole, videregående opplæring (inkludert fag- og yrkesopplæring), høyere yrkesfaglig utdanning, høyere utdanning og

¹ Du kan lese mer om forslag til nytt MFF [her](#), og pressemelding om nytt langtidsbudsjett [her](#). En forenklet oversikt over budsjettet i form av «spørsmål og svar» finnes [her](#).

² I framstillingen av forslaget for offentligheten, både i pressemeldinger og populærversjoner av budsjettforslaget, har Europakommisjonen konsekvent brukt budsjettall i løpende priser, dvs. at bevilgningsforslaget i faste 2025-priser er framskrevet til nominelle verdier i hvert av budsjettårene 2028-2034, med en antatt årlig prisvekst på 2 prosent. Omregnet til løpende priser utgjør dette 1 985 mrd. euro, som er grunnlaget for Europakommisjonens presentasjon av budsjettet som en satsing på 2 billioner euro.

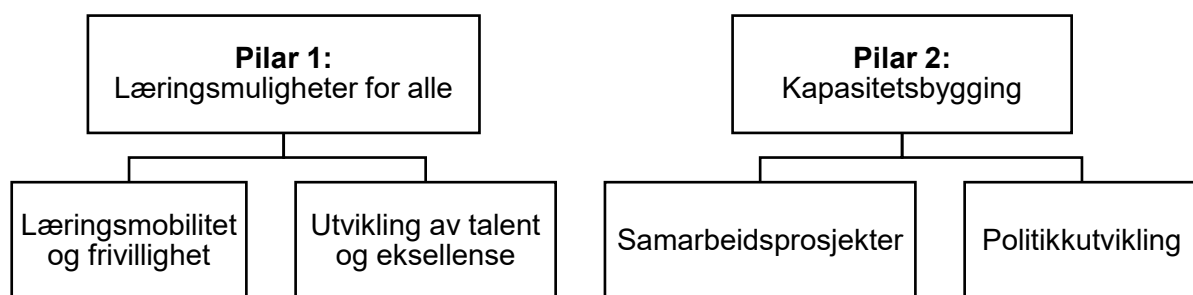
³ Du kan lese selve forslaget til Erasmus+regulering [her](#).

voksnes læring, i tillegg til ungdom og idrett. Frivillighet for unge tas inn igjen i programmet ved at Det europeiske solidaritetskorpset innlemmes i Erasmus+.

Det nye programforslaget har en sterkere politisk innramming enn tidligere, og fremstilles mer sektoruavhengig enn tidligere. Forslaget viser til flere av Kommisjonens meldinger, strategier og initiativ som Erasmus+ skal understøtte, hvorav Kompetanseunionen fremstår som det viktigste, og et styrket Erasmus+ omtales som selve ryggraden i Kompetanseunionen. Kommisjonens nye forslag til Erasmus+ beskriver programmet som et verktøy for å håndtere utfordringene beskrevet i Kompetanseunionen. Andre politiske dokumenter som er sentrale i det nye programforslaget er Det europeiske utdanningsområdet, Konkurranseevnekompasset og Beredskapsunionen.

Kommisjonen fremhever i tillegg inkludering og mangfold som en særlig viktig prioritet i det nye programforslaget. Dette er allerede en prioritet i dagens program, men fremheves enda sterkere i det nye forslaget.

Dagens Erasmus+-program er delt inn i tre hovedtiltak («key actions»): mobilitet, samarbeidsprosjekter og politikktutvikling. I tillegg kommer Jean Monnet-tiltak. Det nye programforslaget struktureres i stedet rundt to pilarer: læringsmuligheter for alle og støtte til kapasitetsbygging. Begge pilarene er todelte.

Midtveisvaluering Erasmus+ (2021-2027)

Midtveisevalueringen⁴ av Erasmus+ (2021-2027) ble publisert kraftig forsinket 15. juli *en dag* før lansering av forslag for neste programperiode. Evalueringen viser at Erasmus+programmet har hatt god effekt særlig på individer og organisasjoner, men at det er mer krevende å finne systemiske virkninger/effekter, selv om disse også finnes. Det som kanskje spesielt fremheves er at det er utfordrende å skalere opp ulike prosjekter som kan oversettes til nasjonale reformer av betydning.

De fire horisontale prioriteringen i inneværende programperiode (inkludering, grønt og digitalt skifte og medborgerskap og deltakelse i demokrati) har vært vellykkede, selv om det fortsatt er behov for å redusere barrierer for deltakelse.

Midtveisevalueringen viser at Erasmus+ har gitt betydelig europeisk merverdi sammenliknet med hva som kunne ha vært oppnådd i hvert enkelt land, og programmet har hatt en sterkere internasjonal (global) effekt enn tidligere.

Kompetanseunionen «Union of Skills» - i kontekst

Da det nye kommisjonskollegiet tiltrådte 1. desember 2024 ble eksekutiv visepresident Roxana Mînzatu for «Sosiale rettigheter og ferdigheter, kvalitetsjobber og beredskap» gitt i oppdrag å utvikle

⁴ Du kan leses midtveisevalueringen [her](#), og Commission staff working document for evalueringen [her](#).

og bygge opp en kompetanseunion «Union of Skills». Kompetanseunionen ble lagt frem i en egen melding 5. mars 2025. Kompetanseunionen er et av nøkkelinitiativene som von der Leyen II-kommisjonen lovte innen dets 100 første dager, og danner grunnlaget for Europakommisjonens arbeid i hele dets mandatperiode. Kompetanseunionen skal støtte utviklingen av EUs humankapital og styrke EUs konkurransekraft, og er et sentralt element i en rekke av Europakommisjonens initiativer, og noen av disse er nevnt nedenfor.

Kommisjonspresident Ursula von der Leyen la 29. januar 2025 frem et Konkurranseevnekompass⁵ som skal legges til grunn for Kommisjonens arbeid med å styrke europeisk konkurranseevne. Kompasset utgjør den overordnede planen for Kommisjonens arbeid med å styrke europeisk konkurranseevne i denne kommisjonens mandatperiode. Konkurranseevnekompasset er i all hovedsak en sammenstilling av allerede varslede initiativer, fremstilt i en helhet og med tidsangivelser. Kompetanseunionen er også da et av en rekke tiltak som lanseres/nevnes i Konkurranseevnekompasset, og selv om Kompetanseunionen var annonsert også tidligere er det viktig å se kompetansepolitikken i en helhet.

Konkurranseevnekompasset starter med en oppsummering av styrker og svakheter i europeisk økonomi. Det vises til en svakere produktivitetsvekst enn andre økonomier, at EU er bakpå i avanserte teknologier og at Kina tar igjen Europa på mange områder og tar lederskap innenfor visse nye vekstområder. Mangel på innovasjon og evne til å kommersialisere og industrialisere ideer beskrives som hovedårsaken til at Europa ikke gjør det bedre. Samtidig presses europeiske bedrifter av høye energipriser, regulatoriske byrder og urettferdig konkurranse globalt. Det pekes også på at EU i økende grad er avhengig av strategisk input fra svært konsentrerte forsyningskjeder.

Konkurranseevnekompasset skal være et felles rammeverk som skal sikre koordinert politikk og innsats som svar på utfordringene. Kompasset er organisert rundt tre pilarer basert på Draghis rapport⁶;

1. Redusere innovasjonsgapet (pillar 1),
2. felles veikart for avkarbonisering og konkurranseevne (pillar 2) og
3. redusere avhengigheter og øke sikkerhet (pillar 3).

I tillegg listes det opp horisontale grep som styrker konkurranseevnen i alle sektorer:

- forenkle det regulatoriske rammeverket,
- bruke stordriftsfordeler i det indre markedet,
- finansiering gjennom Spare- og Investeringsunionen og et re-fokusert EU-budsjett
- fremme kompetanse og kvalitetsjobber,
- bedre koordinering av politikk på EU og nasjonalt nivå.

⁵ En nyhetssak fra Europakommisjonen og dokumentene om Konkurranseevnekompass finnes [HER](#).

⁶ Du kan lese mer om Draghis rapport i halvårsrapport for utdanning høsten 2024 [her](#).

Skjematisk er Konkurranssevnekompasset fremstilt slik:

Kilde: Europakommisjonen

Kompetanseunionen er relevant spesielt i forhold til «Skills & quality jobs» og koordinering, jf. f.eks. Draghis analyse om «closing the skills gap» og at EUs utdannings- og kompetansepolitikk ifølge Draghi ikke er effektiv nok, selv om utdanning- og kompetansepolitikk er medlemsstatskompetanse.

Kompetanse er også aktuelt i EUs Beredskapsunionsstrategi⁷. Strategien bygger på Niinistörapportens grunnleggende tilnærming, som er at EU må bygge en felles beredskap overfor alle trusler, som gjelder alle myndighetsområder og som inkluderer hele samfunnet. («All-hazards- whole of government and whole of society approach»). Beredskapsunionen krever bedre koordinering mellom medlemsstatene, men strategien bygger på at den nasjonale kompetansen ligger til grunn, og Kompetanseunionen trekkes frem når det gjelder spesielt kamp mot desinformasjon og flere personer til Cybersikkerhet, men også behovet for kompetanse/ferdigheter for krisehåndtering og at arbeidskraften er mobil med hensyn til dette.

Det fremheves spesielt at et sterkt utdanningssystem som gir solide ferdigheter, støtter oppunder motstandsdyktige samfunn. Gjennom Kompetanseunionen og handlingsplan for integrering og inkludering, vil EU arbeide for å hjelpe folk til å bli mer motstandsdyktige mot feil- og desinformasjon, radikaliserings og rekruttering inn i kriminalitet.

Det er også et stort kompetansegap innen cybersikkerhet på om lag 300 000 personer. Kommisjonen vil sammen med medlemsstatene under Kompetanseunionen jobbe for å utvide arbeidsstyrken innen cybersikkerhet, særlig ved å bruke det nye Cybersecurity Skills Academy. Den strategiske planen for realfagsutdanning (STEM Education Action Plan) skal bidra til å rekruttere elever og studenter inn STEM-fagene.

Europakommisjonen la Europakommisjonen la 21. mai frem en strategi for det indre markedet « *The Single Market: our European home market in an uncertain world. A Strategy for making the Single*

⁷ Det er utarbeidet et eget faktnotat for EUs Beredskapsunionsstrategi som finnes [her](#). Selve strategien og pressemelding ved fremleggelse kan leses [her](#).

*Market simple, seamless and strong*⁸. Strategien er delt inn fem kapitler: (i) fjerning av barrierer: doble innsatsen for å bygge ned det som kalles de «Terrible Ten», (ii) styrking av tjenestemarkeder, (iii) mer fokus på SMB-er, inkl. innovative oppstartsbedrifter og bedrifter i skaleringsfasen, (iv) digitalisering og forenkling, og (v) håndheve reglene for det indre marked. Fjerning av barrierer det mest omfattende kapitlet i strategien Europakommisjonen vil prioriterer å fjerne de ti verste hindringene (kalt "terrible ten") som hemmer fri bevegelse av varer og tjenester i det indre markedet. Begrenset mulighet for godkjenning av yrkeskvalifikasjoner omtales som en av de "terrible ten".

Europakommisjonen la 28. mai frem en strategi for oppstart og oppskalering "*EU Startup and Scaleup Strategy: Choose Europe to Start and Scale*". Målet er å gjøre Europa til det beste stedet i verden for å lansere og utvikle globale teknologidrevne selskaper. Strategien er en av flaggskipstiltakene under Konkurransesevnekompasset pilar I, jf. ovenfor, som handler om å øke innovasjonskraften i EU. Strategien er også en del av et bredere "*Choose Europe*"-initiativ fra Europakommisjonen, som kan beskrives som en informasjonskampanje som har som mål å tiltrekke og beholde talenter og styrke europeisk konkurranseevne.

For å møte utfordringene analysene peker på foreslås det tiltak innen fem hovedområder. Et av områdene berører tiltak for å *tiltrekke og beholde talenter*. Kommisjonen vil bl.a. lansere et «*Blue Carpet*»-initiativ for å bedre tilgang til kompetente arbeidstakere og utvikle av hurtigspor for å tiltrekke gründere fra land utenfor EU. Som en del av initiativet vil Kommisjonen i 2025 og 2026 gjennomføre flere tiltak, bl. *styrke entreprenørskapsutdanning* og kompetansebygging, tiltak for å øke *mobiliteten mellom næringsliv og akademia*, undersøke beste praksis rundt bruk av *aksjeopsjoner for ansatte* i oppstartsbedrifter og legge frem ulike *anbefalinger rundt skattehåndtering* for visse ansatte, *klargjøring av sosial sikkerhets koordineringsregler* og vedta en *EU Visa Strategi* som skal inkludere tiltak for å tiltrekke høykvalifiserte studenter, forskere, entreprenører og utdannede arbeidstakere fra tredjeland (dette siste kommer 4. kvartal 2025). Det skal kjøres *en pilot av «Multipurpose Legale Gateway Offices»* med særskilte tiltak for høykvalifiserte fagpersoner, studenter og forskere i IKT-sektoren som er interessert i å arbeide i EU. Det skal også gjennomføres andre tiltak knyttet til å dele informasjon og på annen måte gjøre det lettere å komme til Europa for relevante personer.

Kompetanseunionen «Union of Skills»

Overordnet

Kompetanseunionen «the Union of Skills»⁹ skal støtte utviklingen av EUs humankapital og styrke EUs konkurransekraft. Europas styrke ligger i dets mennesker og dets kompetanse og ferdigheter. Humankapitalen er nøkkelen Europas velstand, dens økonomiske motstandskraft og sosiale modell. Europa står imidlertid overfor store utfordringer, med global konkurranse, teknologisk endring og endring i kritiske sektorer, samt en krympende befolkning i arbeidsfør alder som krever samordnet og felles handling. Dette sett i lys av et endret geopolitisk landskap krever strategisk handling. Europas konkurranseevne er avhengig av fremtidsrettede ferdigheter, som bidrar til økonomisk, sosial og territoriell samholdighet. Humankapitalen er også viktig for å fremme beredskap og sikkerhet i dagens geopolitiske situasjon.

Kompetanseunionen er et av nøkkelinisiativene som von der Leyen II-kommisjonen lovet innen dets 100 første dager, og vil danne grunnlaget for Europakommisjonens arbeid i hele dets mandatperiode. For å gjøre EU mer konkurransedyktig må EU ta tak i mangelen på kompetanse i viktige områder og

⁸ Du kan lese Europakommisjonens pressemelding [her](#), og en egen side for strategien [her](#).

⁹ Kompetanseunionen/Union of Skills kan leses [her](#), og det er en egen webside for Kompetanseunionen som kan sees [her](#). Og et eget faktaark [her](#).

strategiske sektorer som grønn og ren teknologi. Et solid utdannings- og opplæringsystem, forskning og innovasjon er avgjørende for at Europa skal lykkes.

Europakommisjonen lanserte også nye handlingsplaner for grunnleggende ferdigheter¹⁰ og STEM¹¹ (naturvitenskap, teknologi, ingeniørfag, og matematikk). Strategien for STEM skal fremme STEM-karrierer, tiltrekke seg flere jenter og kvinner og øke kompetansen vi trenger for det grønne- og digitale skiftet.

Kompetanseunion vil de årene lansere flere titalls hovedsakelig ikke-lovgivende initiativer for å øke tilbudet av kompetanse/ferdigheter:

- Gjøre det mulig for arbeidstakere i EU å utvikle ferdigheter gjennom hele yrkeslivet og at dette skal bli normen,
- Sikre fri bevegelse og sirkulasjon av kompetanse for å utløse det fulle potensialet i det indre markedet,
- Hjelp bedrifter med å finne den arbeidskraften de trenger,
- Tiltrekke, utvikle og beholde talenter Europa trenger - Europa skal bli en «magnet» for talenter.
- Europakommisjonen ønsker mindre fragmentering og tettere kobling mellom EU-finansieringskilder og EU-politikk fremover, for derigjennom ha en sterk basis for styring av kompetansopolitikken i EU. Forslag til styringsordning er omtalt nedenfor.

Europakommisjonen foreslår en rekke nye mål innen 2030:

- Andelen elever som underpresterer i lese- og skriveferdigheter, matematikk, naturfag og digitale ferdigheter, skal være mindre enn 15 pst., mens andelen toppresultater i lese- og skriveferdigheter, matematikk og naturfag skal være minst 15 pst.
- Andelen studenter i STEM-fag på mellomlang videregående opplæring skal være minst 45 pst. og minst én av fire studenter skal være kvinner;
- Andelen studenter i STEM-fag i høyere utdanning skal være minst 32 pst. og minst 2 av 5 studenter skal være kvinner;
- Andelen studenter som tar doktorgrad i IKT bør være minst 5 pst. og minst 1 av 3 studenter bør være kvinner.

Kompetanseunionen «Union of Skills» - oversikt

Meldingen om Kompetanseunionen har følgende oppbygning:

1. Problembeskrivelse:
 - a. Mangel på (nok og riktig) kompetanse.
 - b. Utviklingen går for trekt og Europa henger etter toneangivende land.
 - c. Fragmentert styring og manglende kompetanse for å forutse og matche behov og tilbud av arbeidskraft.
2. Kompetanseunionen, tre overordnede mål:
 - a. Empowered people/ Styrke folks kompetanse.
 - b. Konkurransedyktige bedrifter.
 - c. Gjensidig anerkjennelse av kompetanse og kvalifikasjoner i Europa.
3. Kompetanseunionen - fire pilarer:
 - a. Bygge kompetanse/ferdigheter for kvalitetsjobber og et godt liv for innbyggerne.

¹⁰ Handlingsplanen for grunnleggende ferdigheter kan leses [her](#) og et faktaark om handlingsplan for grunnleggende ferdigheter kan leses [her](#).

¹¹ Handlingsplanen for STEM kan leses [her](#) og et faktaark om handlingsplan for STEM kan leses [her](#).

- b. Heve kompetanse (Upskill) og omskolere (Reskill) for det grønne og digitale skiftet.
 - c. Sirkulasjon av kompetanse i Europa – for økt konkurransekraft.
 - d. Tiltrekke, utvikle og beholde talenter for Europas fremtid.
4. Investering i utdanning og kompetanse – mobilisering av offentlige og private investeringer.
 5. Nye styringsformer.

Mer om detaljert om Kompetanseunionen

Problembeskrivelse

Kompetanseunionen har som mål å støtte utviklingen av robuste, inkluderende og tilpasningsdyktige utdannings- og ferdighetssystemer av høy kvalitet for å øke EUs konkurranseevne og beredskap. Problembeskrivelsen baseres videre på Draghi-rapporten¹² (konkurranseevne), Niinstö-rapporten¹³ om Europas sivil- og militære beredskap og Letta-rapporten¹⁴ (indre marked) som trekker frem forskning, innovasjon og utdanning frem som en femte frihet. Kompetanseunionen trekker frem tre hovedproblemer:

1. Mangel på (nok og riktig) kompetanse. Europa produserer ikke nok kvalifiserte kandidater fra høyere utdanning og yrkesfag, klarer ikke å heve kompetanse (Upskill) og omskolere (Reskill) gjennom arbeidslivet og sliter med å være attraktiv i den globale konkurransen om talenter. Mangel på kompetanse er en barriere for innovasjon og produktivitetsvekst, samtidig som den hindrer avkarboniseringsarbeidet. Det hele starter i skolen hvor elevene ikke tilegner seg nok grunnleggende ferdigheter spesielt innen STEM. Mangelen på (nok og riktig) kompetanse, gjør at Europa ikke er tilstrekkelig forberedt på kriser.
2. Utviklingen går for tregt. Utdannings- og opplæringssystemene i Europa henger etter de raske teknologiske transformasjonene. Dagens læring holder ikke tritt med raskt skiftende kompetansebehov for å fremme avkarbonisering av økonomien og redusere avhengighet i strategiske sektorer. Europa klarer spesielt ikke å møte behov for kompetanse innen STEM-fagene og de grunnleggende ferdighetene for Europas 15-åringer faller drastisk i de samme fagene.
3. Fragmentert styring og manglende kompetanse for å forutse og matche behov og tilbud av arbeidskraft. Kompetansepolitikk er nært forbundet med utdannings-, arbeids-, sosial- og økonomisk politikk, men disse politikkområdene sorterer som kjent under ulike departementer. Denne fragmenteringen hinder god og smart investering og gode framskrivninger av kompetansebehov i ulike sektorer. Utfordringene er for store til å kunne løses av medlemslandene alene.

Tre overordnede mål:

1. Empowered people/ Styrke folks kompetanse. Kompetanseunionen har som mål å sikre at alle i Europa, uansett hvor befinner seg, får mulighet til å bygge et solid kompetansegrunnlag og delta i livslang kompetanseheving og omskolering, samt at dette er normen. Et sterkt utdanningssystem skal også sikre europeiske verdier som demokrati, menneskerettigheter, solidaritet, sosial inkludering og mangfold, hjelpe mennesker til å bli mer motstandsdyktige mot feil- og desinformasjon, hindre radikalisering, samt å bidra til et grønnere, mer rettferdig og mer sammenhengende Europa.
2. Konkurransedyktige bedrifter. Kompetanseunionen skal bidra til konkurransedyktige og motstandsdyktige bedrifter ved å gjøre det lettere for arbeidsgivere og spesielt for små og

¹² Draghi-rapporten kan leses [her](#).

¹³ Niinstö-rapporten kan ledes [her](#).

¹⁴ Letta-rapporten kan leses [her](#).

mellomstore bedrifter å finne folk med ferdighetene de trenger for å skape bærekraftig vekst og kvalitetsjobber.

3. Gjensidig anerkjennelse av kompetanse og kvalifikasjoner i Europa. Kompetanseunionen skal bidra til at kompetanse, ferdigheter og kvalifikasjoner uavhengig av hvor de er tilegnet i Europa er transparente, pålitelige og anerkjente på tvers det indre markedet.

Mer om de enkelte pilarer pluss oppsummering av de viktigste tiltakene

Kilde: Europakommisjonen

Kompetanseunionen vil bygge på tiltak som allerede er iverksatt under Det europeiske utdanningsområdet¹⁵, Den europeiske kompetanseagendaen¹⁶ og Det europeiske forskningsområdet¹⁷. Europakommisjonen anerkjenner naturligvis fullt ut medlemsstatenes kompetanse på utdanningsområdet slik denne er fastslått i TEUFs artikkel 165 og 166.

Bygge kompetanse/ferdigheter for kvalitetsjobber og et godt liv for innbyggerne.

Grunnlaget for dette er et solid utdanningsgrunnlag med inkluderende livslang læring. Meldingen beskriver en nedgang i grunnleggende ferdigheter mål hos 15-åringer. I tillegg er det store forskjeller målt ved sosioøkonomisk bakgrunn, kjønn og regional bakgrunn. Unge med lav sosioøkonomisk bakgrunn har 6,1 ganger større sannsynlighet for å underprestere enn de med høy sosioøkonomiske bakgrunn. PISA 2022-undersøkelsen viser at 30 pst. av 15-åringene i EU mangler minimumsferdigheter i matematikk, mens rundt 25 pst. sliter med lesing og naturfag. Rundt 43 pst. av åttendeklassingene sliter med grunnleggende digital kompetanse, noe som bekrefter en nedadgående trend. Som kjent gjør jentene der bedre enn guttene i lesning, og elever fra mer urbane strøk presterer bedre i spesielt lesing og har bedre digitale ferdigheter. Dette gjør at EU står i fare for å sakte akterut i den teknologiske utviklingen. Mellom 2015 og 2022 var det en generell nedgang (-7 pst.) av doktorgradskandidater innen realfagsfag og for naturvitenskap, matematikk og statistikk var

¹⁵ Les mer om Det europeiske utdanningsområdet [her](#).

¹⁶ Les mer om Den europeiske kompetanseagendaen [her](#).

¹⁷ Les mer om Det europeiske forskningsområdet [her](#).

nedgangen på 13,1 pst. og for IKT- og kommunikasjonsteknologi hele 25,5 pst. Det var kun innen ingeniørfag, produksjon og bygg og anlegg det var en økning på 9,4 pst. Dette er derfor Europakommisjonen sammen med meldingen om Kompetanseunionen lanserte handlingsplaner for grunnleggende ferdigheter og STEM-fagene, med tilhørende økte (ambisiøse) måltall (gjengitt under hovedpunkter). Alt dette er viktig også for å utvikle ferdigheter for fremtidige kriser

Europakommisjonen fremhever at på EU-nivå, nasjonalt og regionalt nivå er det spesielt viktig å utvikle et utdanningssystem som godt grunnlag for videre læring, at yrkesfaglig utdanning er attraktiv og innovativ og at utdanningssystemet generelt er inkluderende og fremtidsrettet. Læreryrkets attraktivitet er fremheves som avgjørende. For å nå målsetningene lanserer Europakommisjonen følgende initiativer:

Hovedleveranser og initiativer for å bygge et solid grunnlag gjennom utdanning og opplæring:

- Øke grunnleggende ferdigheter gjennom hele livet
 - Handlingsplan for grunnleggende ferdigheter, lansert samtidig som melding om Kompetanseunionen
- Sørge for at alle barn og unge forlater skolen med nødvendige grunnleggende ferdigheter
 - Basic Skills Support Scheme Pilot
- Fremme fremragende kvalitet (excellence) i STEM-utdanning og opplæring
 - Strategisk plan for STEM-utdanninger, lansert samtidig som melding om Kompetanseunionen
- Gjøre fag og yrkesopplæring (VET) mer attraktiv, innovativ og inkluderende
 - Europeisk strategi for fag og yrkesopplæring (VET)
- Håndtere mangel på lærere og bedre og styrke læreres karrierer
 - EU-agenda for lærere

Heve kompetanse (Upskill) og omskolere (Reskill) gjennom arbeidslivet for det grønne og digitale skiftet

Utviklingen går i raskt tempo, og god utdanning og høy kompetanse har alltid vært Europas fordel, men Europa står i fare for å sakte akterut. Å heve kompetansen (Upskill) og omskolere (Reskill) gjennom arbeidslivet er derfor viktig og dette er et felles ansvar. Forslaget om etableringen av en talentreserve (EU Talent Pool¹⁸) viser at Europa har en stor kompetansemangel og voksne deltar for lite i etter- og videreutdanning. Kun 39,5 pst. av alle voksne gjør dette årlig og dette er godt under målsetningen om 60 pst.

Europakommisjonen svar på utfordringen er å heve kompetansen samt å omskolere seg om nødvendig, og benytte seg av offentlig-privat samarbeid og fremme samarbeid innen viktige sektorer. Europakommisjonen ønsker blant annet å utvikle en pilot for «Skills Guarantee», fortsette å støtte implementering av individuelle læringskontoer¹⁹ og øke bruken av mikrokvalifikasjoner²⁰.

Europakommisjonen ønsker videre å styrke EUs kompetansepakt²¹ sammen med store industripartnerskap i tråd med konkurranseevnekompasset, Clean Industrial Deal²² og Preparedness Union Strategy. I Clean Industrial Deal ble det annonsert at opptil 90 mill. euro fra Erasmus+ skal bidra til å styrke sektorkompetansen for ulike strategiske bransjer knyttet til Clean Industrial Deal.

¹⁸ Du kan lese mer om EU Talent Pool [her](#).

¹⁹ Du kan lese mer om individuelle læringskontoer [her](#).

²⁰ Du kan lese mer om minikvalifikasjoner [her](#).

²¹ Du kan lese mer om EUs kompetansepakt [her](#).

²² Du kan lese mer om Clean Industrial Deal [her](#).

Europakommisjonen ønsker også implementere og evaluere de såkalte EU Skills Academies (som Net-Zero-Industry Academies), og generelt redusere fragmenteringen mellom ulike initiativer med samme formål. I tillegg ønsker Europakommisjonen å lansere en pilot for transnasjonalt universitets- og næringslivssamarbeid gjennom Erasmus+, Digital Europa og EIT.

På the European Employment & Social Rights Forum 2025 5. mars lanserte Eksekutiv visepresident Roxana Mînzatu og teknologiselskapet Cisco et samarbeid²³ om at Cisco skal utstyre 1,5 millioner mennesker i EU med digitale ferdigheter innen 2030, samt 5 000 lære med det samme. Dette er et eksempel på mulige samarbeid.

Hovedleveranser for å gjøre etter- og videreutdanning (opplanning og reskilling) til en norm:

- Økt etter- og videreutdanning for arbeidstakere i strategisk viktige sektorer
 - Forsterket Kompetansepakt (Pact for Skills).
- Sørge for kompetanse til sektorer som gjennomgår endringer
 - Gjennomgå og styrke EUs Skills Academies.
- Hjelp arbeidstakere involvert i omstrukturingsprosesser
 - Skills Guarantee-pilot.
- Utdanne og trene folk med kompetansemangler
 - Partnerskap mellom universiteter og næringsliv innen utvalgte sektorer.

Sirkulasjon av kompetanse i Europa – for økt konkurransekraft

Det indre marked sørger for fri bevegelse av mennesker, samt deres kompetanse og ferdigheter. EU har utviklet lovgivning for fri bevegelighet for lovregulerte yrker samt en rekke åpenhets- og arbeidsmarkedsverktøy (transparency tools) som det europeiske kvalifikasjonsrammeverket (EQF)²⁴, Europass, ESCO og EURES. Men det er fortsatt hindringer i sirkulasjon og godkjenning av kompetanse. Europakommisjonen foreslår derfor tre ting, gjøre portabilitet av kompetanse lettere, satse på fremtidsrettet kompetanse og øke læringsmobilitet for alle.

Kommisjonen vil i 2026 lansere et «Skills Portability Initiative» og de vil undersøke muligheten for at dette blir et lovgivende forslag. Utviklingen av felles studieprogram skal styrkes og Kommisjonen ønsker en mulig European VET diploma/label, samt fortatt satsning på Europeiske universiteter (inkludert mulig legal status økt finansiering), sentre for fremragende yrkesfag (Cove). For å øke elev- og lærermobiliteten på tvers av skoler vil det bli foreslått en pilot for Europeiske allianser for skoler.

Hovedleveranser for fri bevegelse av kunnskap og kompetanse:

- Forenkle godkjenning av kompetanse og kvalifikasjoner i EU
 - Skills Portability Initiative.
- Lette fri bevegelse av elever, lærlinger, studenter og arbeidstakere
 - Europeisk grad i høyere utdanning og Europeisk diplom innen fag- og yrkesopplæringen (VET).
- Forsterke samarbeid mellom Universitets- og høyskoleinstitusjoner
 - Europeiske universitetsallianser.
- Bedre elev- og lærermobilitet og samarbeid mellom skoler
 - Europeiske skoleallianser.
- Gjøre Erasmus+ mer inkluderende og tilgjengelig.

²³ Du kan lese mer om dette samarbeidet [her](#).

²⁴ Du kan lese mer om det europeiske kvalifikasjonsrammeverket (EQF) [her](#).

Tiltrekke, utvikle og beholde talenter for Europas fremtid

Europas befolkning i arbeidsfør alder er forventet å redusere med en million hvert år frem mot 2050. Dette er en utfordring for hele Europa. Å heve kompetansen og omskolere seg gjennom arbeidslivet er derfor viktig, men Europa må i tillegg tiltrekke, utvikle og beholde talenter fra andre land. Kompetanseunionen har som mål å sikre at Europa kommer i forkant når det gjelder global tiltrekning av talenter for innovasjon og fremmer mangfold og inkludering, med tanke på å rekruttere mennesker til viktige sektorer.

Europakommisjonen tenker spesielt å tre baner, «A Europe talent magnet framework», Europas utdannings- og opplæringssystem skal tiltrekke seg dyktige studenter og lette på kravene og integrerte bedre studenter fra tredjeland. Europakommisjonen vil eksempelvis lansere et en pilotutlysning «Velg Europa» (*Marie Skłodowska-Curie Action "MSCA Choose Europe"*) med et budsjett på 22,5 mill euro for å «tiltrekke seg de beste talentene fra hele verden ved å tilby utmerkede arbeidsforhold, vitenskapelige jobber og karrieremuligheter», og ønsker innen 2030 skal minst 350 000 studenter fra tredjeland komme til Europa med sikte på å ta en grad innen høyere utdanning. For å tiltrekke seg og beholde kompetanse fra tredjeland vil det bli foreslått en «Talent reserve» (Talent pool). Revisjonen av visumstrategien, som etter planen skal være ferdig mot slutten av 2025, skal også tjene dette målet.

Hovedleveranser:

- Målrettet rekruttering av kompetent arbeidskraft fra tredjeland
 - EU Talent Pool.
- Tiltrekke toppstudenter og forskere fra tredjeland
 - Visa Strategy.
- Konkurransedyktige vilkår for å tiltrekke seg topptalenter til Europa
 - Marie Skłodowska-Curie Actions (MSCA) Choose Europe Pilot.

Finansiering og styring:

Europakommisjonen legger til grunn at investering i utdanning og kompetanse er nettopp en investering ikke en kostnad. EU investerer ikke et ubetydelig beløp i utdanning og kompetanse. Fra 2021 og til 2027 altså innen nåværende MFF investerer EU 150 mrd. euro i utdanning og kompetanse via Recovery and Resilience Facility, Samhørighetsmidler, Erasmus+, InvestEU og andre finansieringskilder. EU vil fortsette å investere i utdanning og kompetanse, men midler fra EU er kun en side av saken. Midler fra medlemsstatene og private aktører er viktige i tillegg. Meldingen om Kompetanseunionen lister opp en rekke mulige initiativer for primært medlemslandene. Finansiering av utdanning og kompetanse via midler fra EU må sees i sammenheng med ny styringsordning nedenfor. Som stadfestet av Draghi-rapporten bruker EU betydelige midler til dette formål, men midlene brukes ikke effektivt nok.

Europakommisjonen ønsker en ny styringsordning slik som annonsert i konkurranseevnekompasset. For at en skal lykkes med Kompetanseunionen kreves det felles ansvar og økte ambisjoner, investeringer og effektiv gjennomføring av reformer.

- Et European Skills Intelligence Observatory skal basert på data, bidra til kunnskapsbaserte beslutninger om framskrivninger av kompetansebehov spesielt innen kritiske sektorer.
- Et nytt European High-level Board skal samle utdannings- og opplæringstilbydere, bedriftsledere og partene i arbeidslivet for å gi råd EUs beslutningstakere, med utgangspunkt i European Skills Intelligence Observatory.
- Europakommisjonen planlegger å innføre en ny EU-27-anbefaling om utdanning og ferdigheter i det europeiske semesteret, for å veilede medlemsstatene og relevante aktører.

- Europakommisjonen annonserte at en forenklet styringsstruktur for Det europeiske utdanningsområdet²⁵ skal integreres tett i styringen av Kompetanseunionen, for å effektivisere samarbeidet mellom de ulike myndighetene slik at systemiske endringer kan ha mest mulig effekt.

Skisseringen av selve styringsmodellen ble skissert på rådsmøtet 12. mai 2025, jf. nedenfor i denne rapporten.

Evaluerings av Det europeiske utdanningsområdet

Bakgrunn – hva er Det europeiske utdanningsområdet

Europakommisjonen publiserte 1. juli en interimrapport for evalueringen av Det europeiske utdanningsområdet (EEA) 2021-2030, som dekker perioden 2021-2024²⁶. Norge deltar i EEA gjennom Erasmus+ og har en regjeringsforankret strategi for norsk deltakelse i Erasmus+ og Det europeiske utdanningsområdet²⁷. Evalueringen er en del av en pågående prosess å styrke det europeiske samarbeidet innen utdanning og opplæring, og sikre at EEA når sine mål innen 2030 og videre fremover.

Det europeiske utdanningsområdet (EEA) dekker hele utdanningsløpet fra barnehage til høyere utdanning og har som overordnet politisk mål å fjerne alle barrierer for læring og at kvalitetsutdanning og livslang læring skal være tilgjengelig for alle.

EEA har strategisk rammeverk for utdanningssamarbeid 2021-2030, og prioriteringene for 2021-2025 har vært følgende:

1. Forbedre kvalitet, likhet, inkludering, suksess for alle
2. Livslang læring og læringsmobilitet skal bli en realitet for alle
3. Øke kompetansen og motivasjonen i læreryrket
4. Styrke europeisk høyere utdanning
5. Støtte den grønne og digitale omstillingen gjennom utdanning og opplæring

Det strategiske rammeverket har følgende organisering, der Norge deltar på alle nivå (unntatt koordineringsgruppen):

- Ledet av en høynivågruppe (HLG, High Level Group) og en koordineringsgruppe
 - ✓ HLG spiller en sentral rolle i å skape en kobling mellom det politiske nivået og det mer tekniske nivået i det strategiske rammeverket
 - ✓ Koordineringsgruppen består av Europakommisjonen, den til enhver tids trioformannskap, samt første påtroppende land og siste avsluttende trioland.
- Generaldirektørmøter (ekspedisjonssjefer høyere utdanning, fag- og yrkesopplæring (VET) og skole.
- Åtte arbeidsgrupper på områdene, barnehage, skole (to grupper, en for bærekraft og en for suksess/gjennomføring), høyere utdanning, yrkesfag og grønn omstilling, voksnes læring, digital utdanning og en gruppe og likhet og verdier i utdanning.

²⁵ Se nedenfor for evalueringen av Det europeiske utdanningsområdet.

²⁶ Nyhetssak om evalueringen av Det europeiske utdanningsområdet kan leses [her](#), med lenke til selve rapporten.

²⁷ Du kan lese mer om denne strategien [her](#).

Mellom 2021 og 2025 er EEA etablert og arbeidet har være drevet frem av felles strategiske prioriteringer og mål på EU-nivå.

Evalueringen publisert 1. juli skal danne grunnlag for Rådets drøftinger i forkant av etableringen av den andre syklusen for årene 2026-2030. Diskusjonen vil gå på mulige justeringer av mål, styring og prioriterte områder på EU-nivå. I tillegg til funnene fra evalueringen vil prioriteringer i Kompetanseunionen være viktige.

Det danske formannskapet til EU skal under sitt formannskap høsten konkludere på styring og innhold i Det europeiske utdanningsområdet frem mot 2030.

Evalueringsrapporten – styrker ved EEA

Evalueringen peker på at det strategiske rammeverket gir «added value» ved at det bringer medlemsstater sammen for å diskutere og bli enige om felles mål, og peker spesielt på:

- fremme enighet mellom medlemsstatene om EUs mål
- fremgang på felles prioriteringer
- støtte til nasjonale utdannings- og opplæringsreformer
- bruke tilgjengelige midler fra EU
- styrking av den europeiske dimensjonen ved utdanning.

Selv om EEA ikke har lovgivende makt (utdanning er medlemsstatskompetanse, EEA er frivillig samarbeid) bidrar det til å nå mål og gi resultater.

EEAs styringsstruktur (med HLG og Coordination Board (CB)) har sørget for sterkere politisk styring og en mer strategisk agenda enn tidligere rammeverk. Arbeidsgruppene har vist seg å være viktige arenaer for policy-diskusjoner og for inspirasjon til nasjonale reformer og innovasjon.

Evalueringsrapporten - rom for forbedringer og det er fortsatt utfordringer

Selv om EEA viser til resultater og fremgang gjenstår betydelige utfordringer, og det vises til fortsatt dårlige grunnleggende ferdigheter, mangel på lærere, for få STEM-kandidater, ulikheter i resultater, lav deltakelse i etter og videreutdanning blant voksne, etterspørsel etter læringsmobilitet møtes ikke og svekket demokratisk deltakelse blant unge. Evalueringen etterlyser dessuten EU-mål for STEM, inkludering og medborgerskap. I tillegg mener evalueringen at EU-mål fokuserer for mye på å følge reformer og ikke å vurdere resultater.

Evalueringen viser at det er muligheter for å bedre effektivitet, resultatoppnåelse og koordinering og sammenheng med andre sektorer og peker på to forhold:

1. Koordinering på tvers av sektorer og sammenheng mellom politikkområder, og peker på behov for bedre sammenheng mellom utdanning, arbeidsmarkedet, økonomisk politikk og samarbeid med ulike samfunnsaktører. Draghi- rapporten pekte også som kjent på at det innen utdanning og opplæring er en fragmentert styring på europeisk nivå. Evalueringen viser videre til viktigheten av det europeiske semesteret som kanal for EEAs strategiske rammeverk og behovet for kunnskapsbaserte reformer og investeringer i utdanning og opplæring, og per nå er det mangel på kunnskap om nasjonal oppfølging av reformer/EU-initiativ.
2. Den frivillige og uformelle styringsstrukturen gir ifølge evalueringen uklare ansvarsforhold, og mangler i informasjonsflyt mellom styringsorganer gir ikke god nok formidling av resultater og

derigjennom når ikke det fulle potensial. HLGs «manglende» oppfølging» av Digital Education Action Plan nevnes som eksempel.

Evalueringsrapporten - en ny kontekst/nye realiteter må få betydning

Rapporten peker på at prioriteringene for 2021-2025 er fortsatt viktige, men i andre syklus (2026-2030) må en ta innover seg prioriteringer i Kompetanseunionen der utdanning og opplæring blir adressert på høyeste politiske nivå. I tillegg adresseres nye realiteter som at Europakommisjonen ønsker EUs programmer i større grad skal brukes for å oppnå felles politiske mål. Rapporten har eksplisitte henvisninger til Kompetanseunionen, Draghi-rapporten (konkurrenseevne), Niinstö-rapporten (om Europas sivil- og militære beredskap) Letta-rapporten om (indre marked) og Heitor-rapporten (om revurdering av EUs forskning- og innovasjonsfinansiering for å øke konkurrenseevnen).

Evalueringsrapporten - områder for diskusjon

Europakommisjonen foreslår tre områder for fremtidig debatt:

1. Oppdatere prioriteringene for EEA ved å ta hensyn til konkurransekraft og beredskap.
2. Reform av styringsmodell og bedre koordinering på tvers av sektorer, samt se på kobling til det europeiske semesteret. Europakommisjonen har foreslått en ny styringsmodell for Kompetanseunionen og en forenklet styringsstruktur for Det Europeiske utdanningsområdet²⁸.
3. Tette kunnskapshull, spesielt ved å kombinere tematiske og sektorvise mål. Dette kan ha betydning for eksempel på sammensetting av arbeidsgrupper i det strategiske rammeverket for utdanning og opplæring.

²⁸ En ny styringsmodell for Kompetanseunionen og en forenklet styringsstruktur for Det europeiske utdanningsområde ble lansert i Kompetanseunionen 5. mars og skjematisk fremstilt i forbindelse med EUs utdanningsministtermøte 12. mai. Medlemslandene deler ikke Europakommisjonens ønske om en forenklet styringsstruktur for Det Europeiske utdanningsområde.

Rådets arbeid vår 2025

Det polske formannskapet

Det polske har hatt følgende overordnede prioriteringer, hvor samtlige har sikkerhetsaspekter²⁹:

1. Forsvar og sikkerhet/ Defence and security.
2. Beskyttelse av mennesker og grenser/ Protection of people and borders.
3. Motstand mot utenlandsk innblanding og desinformasjon/ Resistance to foreign interference and disinformation.
4. Sikre sikkerhet og forretningsfrihet / Ensuring security and freedom of business.
5. Energitransformasjon (Energy transformation).
6. Konkurransedyktig og motstandsdyktig landbruk/Competitive and resilient agriculture.
7. Helsesikkerhet/ Health security).

Det polske formannskapet har hatt følgende prioriteringer for utdanning og opplæring:

- Fortsette å fremme samarbeid mellom EU-land for å bygge mer motstandsdyktige og inkluderende utdanning- og opplæringsystemer.
- Initiere en høynivådebatt om Det europeiske utdanningsområdet om evaluering av første periode (2021-2025) og perspektiver for videre samarbeid og prioriteringer for neste periode (2026-2030).
- Initiere en høynivådebatt om EU-programmer på utdanningsområdet (Erasmus+ og European Solidarity Corps) etter 2027 som bygger på midtveiseevalueringen av nåværende programperiode.
- Prioritere fremdrift i arbeidet med den høyere utdanningspakken, og spesielt en plan for en felles europeisk grad i høyere utdanning.
- Diskutere læringsmobilitet and fremtiden til europeiske universiteter (the European University initiative)
- Implementere konseptet for eksellense innen yrkesfaglig utdanning (VET).

Det polske formannskapet vedtok følgende saker på sitt rådsmøte for utdanning 12. mai 2025:

- Rådskonklusjoner om inkluderende utdanning (inclusive learner-focused school practices).
- Resolusjon om en «blueprint» for en europeisk grad i høyere utdanning.
- Rådskonklusjoner om et Europeisk kvalitetssikrings- og godkjenningssystem i høyere utdanning.

Uformelt utdanningsministtermøte om inkludering i utdanning

Det polske formannskapet arrangerte et uformelt utdanningsministtermøte 21.-22. januar 2025, hvor overskriften var inkludering³⁰. Ministermøtet ble ledet av den polske utdanningsministeren Barbara Nowacka, og fra Norge deltok statssekretær Sindre Lysø. Statssekretær Sindre Lysø understreket i sine innlegg at det er behov for at vi stiller grunnleggende spørsmål om våre utdanningssystemer. Vi investerer mye og jobber kontinuerlig for utvikling og forbedring. Men hvorfor uteblir resultatene? Sosial mobilitet og inkludering er viktig og tverrsektorielt samarbeid er en del av dette. Statssekretæren trakk frem betydningen av praktisk og motiverende undervisning, jf. Meld. St. 34 (2023-2024) *En mer praktisk skole Bedre læring, motivasjon og trivsel på 5.–10. trinn* og at vi må

²⁹ En lenke til det polske formannskapets hjemmeside [finnes her](#), en lenke til arrangementer som har vært finnes [her](#), om Europass [her](#), ESCO [her](#) og EURES [her](#).

³⁰ Du kan lese mer om ministermøtet [her](#).

utvide ut vår forståelse av læring. Videre pekte statssekretæren på at inkludering også handler om verdier og demokrati. Det er behov for samhold og felles verdigrunnlag for å trekke i samme retning. Statssekretær Lysø understreket han betydningen av balanse når vi vurderer hva vi ønsker å evaluere, monitorere og ha data på. Svaret på en utfordring er ikke nødvendigvis en ny test eller større krav til rapportering. Dette har også betydning for spørsmål knyttet til lærerrekuttering. Vi trenger å gi lærere støtte og tillit, og statssekretæren stilte et åpent spørsmål om hvordan vi kan få den informasjonen vi trenger til policyutvikling, uten at det går utover lærernes autonomi og profesjonalitet.

I oppsummering av konferansens dag 1 trakk kommisær Mînzatu fram at vi ikke har et inkluderende utdanningssystem før alle er inkludert. Barn har ulike behov, noen har særskilte behov, men alle trenger uansett inkludering. Kommisæren nevnte også et av poengene som Norge trakk fram; hvordan har det seg at vi gjør og investerer så mye, men så får vi ikke de resultatene vi ønsker? Kommisæren trakk hun fram at utdanning av høy kvalitet er inkluderende utdanning. Inkludering er også sentralt for Europas sikkerhet og beredskap.

Barbara Nowacka, polsk utdanningsminister trakk frem i sin oppsummering av hele konferansen at det finnes mange typer inkludering i utdanning og understreket at god utdanning, herunder inkludering, er viktig for sikkerhet, motstandsdyktighet og sentrale kjerneverdier. Det er viktig at vi tar utgangspunkt i data og erfaringer, både det som fungerer og det som ikke har gått slik vi hadde tenkt. Nowacka trakk at utdanning ikke er en kostnad, men en investering.

Rådskonklusjoner om inkluderende og elevfokusert læring i barnehage og skole

Rådet (Education, Youth, Culture and Sports Council) vedtok 12. mai rådskonklusjoner om inkluderende og elevfokusert læring i barnehage og skole³¹. Hensikten rådskonklusjonene var å sette søkelys på betydningen av inkluderende praksis i utdanning som vektlegger det enkelte barn/elev i barnehager og på skolen. Rådets konklusjoner begynner med å slå fast at utdanning er avgjørende for å fremme inkluderende og demokratiske samfunn og for å fremme konkurranseevne og velstand.

Forståelsen av begrepet inkluderende utdanning og dets innpassing i EU-landenes utdanningssystemer er i stadig utvikling og forstås nå i økende grad som en systemisk tilnærming som inkluderer alle elever for å sikre lik rett til utdanning. Det økende mangfoldet blant barn og elever skaper utfordringer for barnehager og skoler med behov for å møte ulike behov på en effektiv måte. Skoleledere, lærere, pedagoger og ansatte i barnehageopplæringen er sentrale aktører for å sikre vellykket inkluderende opplæring. Rådets konklusjoner anerkjenner at barnas tidlige år, spesielt i barnehager, er avgjørende for å skape grunnlag for inkluderende læring.

Evidensinformert forskning viser at inkluderende utdanning gagnar alle elever, både når det gjelder pedagogisk suksess, personlig, emosjonell og sosial utvikling og trivsel generelt. Forskningen viser også at når elever med ulik bakgrunn og evner møtes i klasserommet blir deres ulike behov dekket, er det mer sannsynlig at de utvikler positive sosiale relasjoner, større selvtillit og evner til problemløsning/kritisk tenkning, som er avgjørende for livslang læring og deltakelse i samfunnet. Integrering av prinsippene for inkluderende opplæring i utdannings- og opplæringssystemene krever en helhetlig tilnærming til hele skolen som kombinerer læringsprosesser, undervisningspraksis, vurderingsmetoder, skolemiljø og støttetjenester.

³¹ Rådskonklusjoner om inkluderende og elevfokusert læring i barnehage og skole kan leses [her](#).

Medlemsstatene oppfordres blant annet til å arbeide for utvikling, der det er hensiktsmessig, og til å gjennomføre en integrert tilnærming til skolesuksess og inkluderende politikk som fremmer barns og elevers aktive deltakelse, sikrer lik tilgang til barnehage av høy kvalitet og fjerner hindringer for læring.

Rådskonklusjonene oppfordrer Europakommisjonen til å fortsette å tilby støtte til medlemsstatenes innsats for å iverksette inkluderende undervisningspraksis gjennom EU-finansiering (uten å foregripe forhandlingene om det flerårige budsjettet (MFF) etter 2027), samt å jobbe sammen med organisasjoner som OECD, IEA, UNESCO og UNICEF for å styrke evidensgrunnlaget for inkluderende utdanning.

Rådsresolusjon om en «joint European degree label» og rådsanbefaling om et europeisk kvalitetssikrings- og godkjenningssystem i høyere utdanning

Rådsresolusjon³² om en «joint European degree label» og steg mot en felles europeisk grad innen høyere utdanning har som mål å styrke Europas konkurransekraft og styrke attraktiviteten til høyere utdanning i Europa.

Rådsresolusjonen skisserer en trinnvis tilnærming i tre trinn for veien mot en mulig felleseuropeisk grad. I første trinn (2025-2026) skal det felleseuropeiske «label» forberedes. Her vil Europakommisjonen opprette en ekspertgruppe/ «European Degree policy lab» (i regi av arbeidsgruppen for høyere utdanning i Det europeiske utdanningsområdet/strategisk rammeverk for utdanning og opplæring). Denne ekspertgruppen skal utvikle klare definisjoner, beskrivelser og indikatorer for en felles verifisering av om kriteriene for «joint European degree label» er oppfylt. Ekspertgruppen vil også utvikle en retningslinjer og prosedyrer for tildeling av «labelet», og de vil få i oppgave å utforme en visuell identitet for «European degree label». Arbeidet til European Degree policy lab» skal legges frem for Rådet i medio 2026. I andre trinn (2026-2028) vil «European degree label» bli rullet ut, og implementeringen vil bli overvåket og evaluert. I tredje trinn (2029) vil det bli tatt en endelig beslutning i Rådet om mulige neste skritt mot en felles europeisk grad.

Rådsanbefaling³³ om et europeisk kvalitetssikrings- og godkjenningssystem i høyere utdanning har til formål å sikre at det bygges opp effektive og enkle kvalitetssikringssystemer med sikte på å støtte arbeidet med felles utdanningsprogrammer/grader og skape rammer for et felles «European degree label», i tråd med ovenstående rådsresolusjon. Medlemslandene oppfordres også på generelt grunnlag å fjerne eventuell nasjonale hindre for et om et europeisk kvalitetssikrings- og godkjenningssystem, og at dermed at utdanning og kompetanse over landegrensene automatisk blir godkjent.

Det skal settes i gang er arbeid for å utforske mulighetene for å utvikle et europeisk rammeverk for kvalitetssikring av allianser av høyere utdanningsinstitusjoner, som kan muliggjøre felles ekstern evaluering av institusjonenes interne kvalitetssikring. Dette vil måtte gjøres gjennom registrerte akkrediteringsinstitusjoner i European Quality Assurance Register for Higher Education (EQAR). Et utkast til mulige prinsipper for et slikt rammeverk er vedlagt rådsanbefalingen som Annex I.

Medlemslandene oppfordres videre til å styrke institusjonenes interne kvalitetssikringssystem og bevege seg i retning av akkreditering av institusjoner (ikke studieprogrammer), samt å anvende data

³² Rådsresolusjon om en «joint European degree label» og steg mot en felles europeisk grad innen høyere utdanning kan sees [her](#).

³³ Rådsanbefaling om et europeisk kvalitetssikrings- og godkjenningssystem i høyere utdanning kan sees [her](#).

til evidensbasert kvalitetssikring. Eksisterende tiltak som European Approach for Quality Assurance and Joint Programmes anbefales også tatt inn i nasjonal lovgivning.

For å kunne gi en «joint European degree label» anbefaler rådsanbefalingen at et EQAR-registrert akkrediteringsorgan får muligheten til dette. Utdanningsprogrammet må følge etablerte Bologna-prinsippene og i Annex II til rådsanbefalingen er det foreslått 16 kriterier som må etterleves om en skal kunne få et «joint European degree label». De første 9 kriteriene baserer seg på kriterier inkludert i ESG (Standards and Guidelines for Quality Assurance in the European Higher Education Area) som omfatter f.eks. organiseringen av studieprogrammet, felles retningslinjer, felles kvalitetssikringsprosedyrer og fokus på studentsentrert undervisning og læringsmobilitet etc. De 7 siste kriteriene omhandler den europeiske dimensjonen som: tverrfagligbasert forskning og utdanning, mulighet for læring i arbeidslivet, digitalisering, akademiske verdier, flerspråklighet, inkludering og bærekraft.

Politisk debatt om Kompetanseunionens rolle i å styrke Det Europeiske utdanningsområdet
Utdanningsministrene hadde en politisk debatt om hvordan kan Kompetanseunionen og Det europeiske utdanningsområdet best utfylle hverandre og hvordan kan styringen forenkles for å sikre større sammenheng og raskere, mer smidig beslutningstaking, inkluderende opplæring av høy kvalitet for alle elever og at studenter skal stå i sentrum. I et notat³⁴ forberedt for møtet skisserte også Europakommisjonen et forslag til styringsordning for Kompetanseunionen, jf. nedenfor. Europakommisjonen mener en må reformere måten utdannings- og kompetansepolitikken styres på.

På generelt grunnlag støttet samtlige utdanningsministre Kompetanseunionen og at denne helt klart har synergier med Det europeiske utdanningsområdet. Europa står ovenfor mangel på kompetanse og et godt utdanningssystem er avgjørende for en godt utdannet befolkning som kan bidra til Europas konkurransekraft. Samtidig som utdanningsministrene støtter Kompetanseunionen, er målsetningene for Det europeiske utdanningsområder fortsatt viktige, og det ligger ikke nødvendigvis noen motsetning i dette, men det er viktig at tiltakene ikke dublerer hverandre.

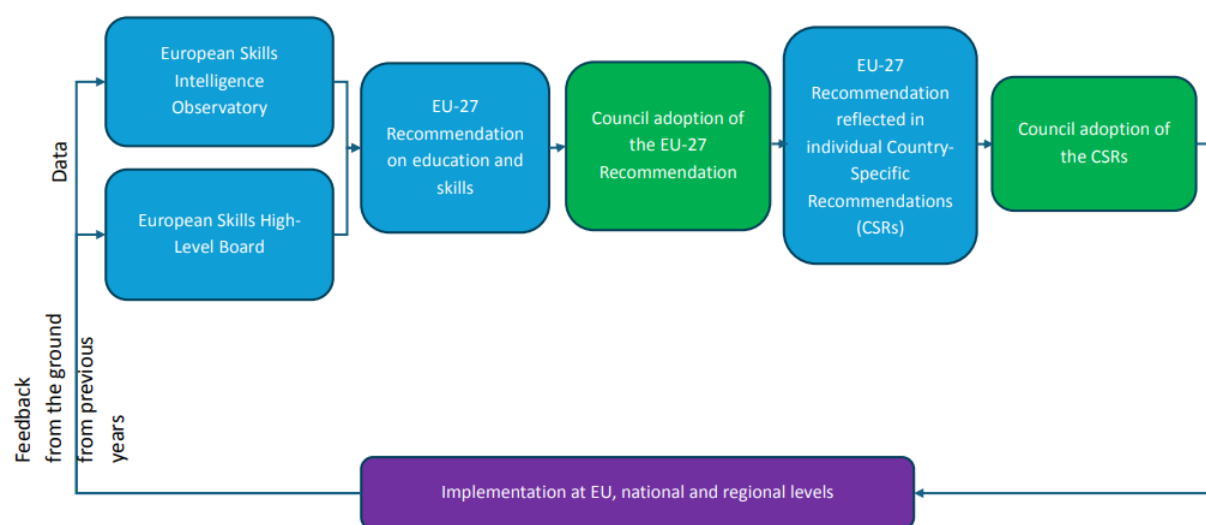
Utdanningsministrene hevdet videre at selv om ferdigheter, kompetanse og arbeidslivets behov er viktig, må ikke dette overskygge utdanningens egenart som utvikling av kritisk tenkning, inkludering og medborgerskap. Utdannings- og kompetansepolitikken må ha et helhetlig perspektiv som setter livslang læring i sentrum. Europakommisjonen er enig i dette og viser at «medborgerskap/Citizenship» er en definert kompetanse i Kompetanseunionen. Debatten 12. mai var den første i rekken av debatter for hvordan Kompetanseunionen og Det europeiske utdanningsområdet best utfylle hverandre.

Europakommisjonens forslag til styringsordning ble ikke diskutert i detalj, men utdanningsministrene var klare på at medlemsstatene må være med i alle diskusjoner som gjelder styringsordningen, da dette er medlemsstatskompetanse. De fleste ministre som tok ordet la til grunn at nåværende styringsstruktur for Det europeiske utdanningsområdet fungerer bra, og at en bør da utgangspunkt i denne og hvordan Europakommisjonens nye forslag kan inkluderes.

På møtet 12. mai skisserte Europakommisjonen følgende styringsmodell:

³⁴ Notat for bakgrunnen for den politiske debatten om Kompetanseunionens rolle i å styrke Det Europeiske utdanningsområdet kan sees [her](#), og den politiske debatten kan sees i opptak [her](#), under den offentlige delen av møtet.

The European Commission proposal on the governance of the Union of Skills

Kilde Europakommisjonen

Forventninger fremover

Dansk formannskap høst 2025

Det danske formannskapet la 19. juni frem sine prioriteringer for formannskapet i Rådet, 1. juli 2025 – 31. desember 2026³⁵.

Det er to overordnede hovedprioriteter for det danske EU-formannskapet. Den ene hovedprioriteten er et sikkert Europa, der ambisjonen er at Europa skal kunne forsvare seg selv innen 2030, som krever at det brukes mer penger på forsvar og skrus opp for europeisk forsvarsindustri og -produksjon. Fortsatt støtte til Ukraina, EU-utvidelse og kontroll på migrasjon blir også viktige stikkord.

Konkurranseskraft er den andre hovedprioriteten, som går hånd i hånd med grønn omstilling. I denne forbindelse er avbyråkratisering en høy prioritet og Danmark vil forenkle EU-regelverk, særlig for næringslivet. I tillegg er utbygging av handelsavtaler og flere europeiske investeringer sentrale temaer.

Det er ellers verd å merke seg at det kommer også tydelig frem fra programmet at demokrati og rettigheter er under press og må forsvares. Demokratisk motstandskraft er noe Europa må øke, gjennom det kommende European Democracy Shield, og som favner bredt – fra økt digital medieforståelse, til regulering av tek-giganter, motvirke desinformasjon, og beskyttelse av barn og unge på nett.

For utdanning har formannskapet tre overordnede prioriteringer:

1. Gjøre yrkesfaglig utdanning (VET) mer attraktiv
 - a. Det danske formannskapet vil også vedta ny deklarasjon for samarbeid i yrkesfag i Europa etter Osnabrück, den såkalte Herning-deklarasjonen
2. Læringsmobilitet – fremme personlig og faglig utvikling (Erasmus+)
 - a. Det danske formannskapet vil starte forhandlinger regulering neste program for utdanning, ungdom og sport etter fremleggelse av EUs neste langtidsbudsjett (MFF)
3. Utdanning og barn og unges liv i den digitale tidsalderen

Rådskonklusjoner og rådsanbefalinger

Det danske formannskapet planlegger følgende saker på sitt rådsmøte for utdanning 27. november 2025:

- Rådsresolusjon om revisjon av det strategiske rammeverket for Det europeiske utdanningsområdet frem til 2030.

I tillegg vil det danske formannskapet begynne på arbeidet med regulering (lovgivende) Erasmus+.

Møter/konferanser

- Høynivågruppen (HLG) 6-8. juli (gjennomført)
- Generaldirektørmøte for høyere utdanning (DGHE) 3-5. september
- Generaldirektørmøte for fag- og yrkesopplæring (DG VET) 9-11. september
- Uformelt ministermøte 11-12. september

³⁵ Programmet for det danske EU-formannskapet kan leses [her](#), og den den offisielle nettsiden [her](#).

- Generaldirektørmøte for skole (DG Schools) 23-25. september
- Formannskapskonferanse 25-26. september
- Rådsmøtet for EUs utdanningsministere 27. november.
- Bologna Follow-up Group 14-16. desember

Trio Polen-Danmark-Kypros

Det polske formannskapet i Rådet innledet nåværende trio (Polen, Danmark og Kypros) som varer til 30. juni 2026³⁶. Medlemslandene som har formannskapet etter hverandre, arbeider tett sammen i grupper på tre. Trioen setter langsiktige mål og utarbeider et felles program som fastsetter de viktigste temaene som skal tas opp i rådet. Dette systemet sikrer at bestemte temaer får kontinuerlig oppmerksomhet gjennom hele 18-månedersperioden. På grunnlag av trioprogrammet utarbeider hvert av de tre medlemslandene sitt eget, mer detaljert seks-måneders program.

1. Et sterkt og sikkert Europa, med henvisning til sikkerhet og forsvar, migrasjon og grensebeskyttelse, utvidelse av unionen og interne reformer.
2. Et velstående og konkurransedyktig Europa, som tar for seg ulike komponentene som konkurranseevne, grønn og digital omstilling (twin transition), innovasjon, miljø og sosiale forhold.
3. Et fritt og demokratisk Europa, med henvisning til EUs verdier som rettssikkerhet og menneskerettigheter.

Gjennom hele 18-månedersperioden vil trioen opprettholde en dialog med sivilsamfunnet og innbyggerne, spesielt ungdommen. Dette vil trioen gjøre sammen med EU-institusjonene innenfor deres kompetanseområder.

Europakommisjonen

Europakommisjonen presenterte 12. februar 2025 sitt arbeidsprogram for 2025³⁷ under tittelen «*Moving forward together: A Bolder, Simpler, Faster Union*».

Arbeidsprogrammet er delt inn i følgende områder:

- Bærekraftig velstand og konkurransekraft/ Sustainable prosperity and competitiveness.
- Forsvar og sikkerhet/ Defence and Security.
- Støtte borgerne, styrke samfunn og vår sosiale modell/ Supporting people, strengthening our societies and our social model.
- Opprettholde vår livskvalitet/ Sustaining our quality of life.
- Beskytte demokrati og opprettholde verdier/ Protecting our democracy, upholding our values.
- Et globalt Europa: Utnytte makt og partnerskap/ A global Europe: Leveraging our power and partnerships.
- Levere sammen og forberede unionen på fremtiden/ Delivering together and preparing our Union for the future).

Utdanning og kompetanse sorterer under området «Opprettholde vår livskvalitet», men Kompetanseunionen «Union of Skills» ble som nytt initiativ lansert under policyprioritering «konkurransekraft» på følgende måte:

³⁶ Du kan lese mer om trio-programmet (Polen, Danmark og Kypros) [her](#).

³⁷ Arbeidsprogrammet for 2025 kan sees [her](#).

“In a transforming world, we must ensure that all workers have the education and training they need. The Union of Skills will tackle skills and labour gaps, ensuring that our businesses have access to the skilled workforce necessary to propel their productivity and competitiveness. It will also ensure that our education and training systems have the right tools to prepare Europeans of all generations for a fast-changing future, through high quality and inclusive education, training and lifelong learning. At the same time, we will work to ensure quality jobs with decent working conditions, high standards for health and safety and collective bargaining.”

Det er også å merke seg en ny handlingsplan for implementering av søylen for sosiale rettigheter i fjerde kvartal 2025. En ny handlingsplan for implementering av søylen for sosiale rettigheter er et ikke lovgivende tiltak.

2025 er også året for evaluering av Det europeiske utdanningsområdet, samt å enes om videre samarbeid og prioriteringer for perioden 2026-2030, og forslag til neste programperiode av Erasmus+ (2028-2034), jf. tidligere omtale.

Mads Gravås, Spesialutsending for utdanning, Norges delegasjon til den europeiske union, Brussel, 22. august 2025.